

GRUNDLAGSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 15/2002 rd

Riksdagens justitieombudsmans berättelse över sin verksamhet 2000

Riksdagens justitieombudsmans berättelse över sin verksamhet 2001

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 16 oktober 2001 riksdagens justitieombudsmans berättelse över sin verksamhet 2000 (B 14/2001 rd) och den 15 oktober 2002 riksdagens justitieombudsmans berättelse över sin verksamhet 2001 (B 14/2002 rd) till grundlagsutskottet för beredning.

Sakkunniga

Med anledning av *kurs berättelsen för 2000* har utskottet hört

- förre riksdagens justitieombudsman Lauri Lehtimaja
- biträdande justitieombudsman Riitta-Leena Paunio
- förre biträdande, justitiekansler Jaakko Jonkka.

Med anledning av avsnitten *om de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna samt teleavlyssning, teleövervakning och teknisk avlyssning* har utskottet hört

- juris licentiat, assistent Paula Ilveskivi
- professor Olli Mäenpää
- juris licentiat Kirsi Neiglick
- juris licentiat Maija Sakslin
- professor Kaarlo Tuori.

Med anledning av *berättelsen för 2001* har utskottet hört

- förre riksdagens justitieombudsman, justitieråd Lauri Lehtimaja
- riksdagens justitieombudsman Riitta-Leena Paunio
- biträdande justitieombudsman Ilkka Rautio
- förre justitieombudsman, biträdande justitiekansler Jaakko Jonkka.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Allmänt

Berättelserna har huvudsakligen samma uppläggning som under tidigare år. De innehåller inlägg av justitieombudsmannen och biträdande justitieombudsmannen om aktuella teman inom

laglighetsövervakningen, en överblick över verksamheten under de aktuella åren, uppdagade problem beträffande de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna, avsnitt om användningen av teletvångsmedel och beskrivningar av justitieombudsmannens laglighetsövervakning inom olika områ-

den. Utskottet har tidigare framhållit att uppläggningsen av berättelsen ger en god helhetsbild av justitieombudsmannens verksamhet.

Merparten av de ärenden som behandlas vid justitieombudsmannens kansli består av klagomål. Exempel på andra uppdrag inom laglighetsövervakningen är begäran om yttranden och utfrågningar (också från riksdagens utskott) samt frågor som justitieombudsmannen tar upp på eget initiativ. Sedan 2001 har kansliet tillämnat en reform som innebär att s.k. diverse skrivelser, t.ex. förfrågningar från medborgarna, eller uppenbart ogrundade klagomål som inte ingår i justitieombudsmannens övervaknings befogenhet och bristfälliga klagomål inte längre räknas som vanliga klagomål. De går i stället till den rådgivande juristen på kansliet som sedan besvarar skrivelserna omedelbart. Genom reformen skall kundtjänsten bli effektivare och snabbare samtidigt som resurser kan lyftas över på de delar av laglighetsövervakningen som är viktiga med avseende på medborgarnas rättssäkerhet.

På grund av reformen är statistiken över klagomål 2001 inte jämförbara med tidigare år. År 2001 registrerades 2 473 nya klagomål och 497 s.k. diverse skrivelser, medan 2 701 klagomål registrerades som inkomna året innan. År 2001 avgjordes 2 319 klagomål, och rådgivande juristen lämnade 489 snabbsvar på diverse ärenden. År 2000 avgjorde 2 677 klagomål. De s.k. åtgärdsavgörandena var cirka 15 % av alla avgjorda ärenden 2001. Året innan utgjorde de 12 %. Båda åren var den genomsnittliga handläggningstiden för ärenden inom ramen för laglighetsövervakningen 8,7 månader. År 1999 var handläggningstiden 8,8 månader. Handläggningstiden har således inte förkortats i nämnvärd grad.

Utskottet går inte närmare in på de enskilda avgörandena och ståndpunkterna från justitieombudsmannens sida.

De grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna

I samband med reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna 1995 fick regeringsformen

en ny bestämmelse som innebar att riksdagens justitieombudsman i sin laglighetsövervakning också övervakar hur de grundläggande fri- och rättigheterna samt de mänskliga rättigheterna tillgodoses. Uppgiften ingår nu i 109 § 1 mom. i grundlagen.

Grundlagsutskottet har ansett att andan i reformen från 1995 förutsätter att justitieombudsmannens årliga berättelse innefattar ett avsnitt om hur de grundläggande fri- och rättigheterna samt de mänskliga rättigheterna tillgodoses (GrUB 25/1994 rd, s.7, första spalten). Inrikesministeriet skall årligen lämna en berättelse till riksdagens justitieombudsman om användningen av teleavlyssning, teleövervakning och teknisk avlyssning med stöd av tvångsmedelslagen och om teknisk avlyssning med stöd av polislagen. Enligt en ändring i polislagen som trädde i kraft den 1 mars 2001 skall inrikesministeriet lämna en berättelse till riksdagens justitieombudsman om polisens täckoperationer. Dessutom skall försvarsministeriet lämna en berättelse till justitieombudsmannen om teknisk avlyssning.

I berättelserna för 2000 och 2001 redogörs som tidigare för de grundläggande fri- och rättigheterna samt de mänskliga rättigheterna och för användningen av teletvångsmedel i särskilda huvudavsnitt. I berättelsen för 2001 behandlas också täckoperationer. Av berättelsen framgår det att polisen inte tillämnat täckoperationer en enda gång.

I fråga om berättelsen för 2000 hörde utskottet författningsexperter, men på grund av den pressade tidsramen kunde inga författningsexperter höras i fråga om berättelsen om 2001. Utskottet understryker dock att det är viktigt att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna samt teletvångsmedel och täckoperationer behandlas sammanhängande i berättelsen. Detta är angeläget för att utskottet skall kunna höra sakkunniga om avsnittet och att justitieombudsmannen har möjligheter att kommentera de frågor som kommer upp vid utfrågningen. Utskottet har för avsikt att fortsätta tillämpa samma metod.

Förslag till beslut

Grundlagsutskottet föreslår

*att riksdagen godkänner berättelsen
och*

*att detta betänkande sänds både till
riksdagens justitieombudsman och till
regeringen för att delges också justitie-
kanslern i statsrådet.*

Helsingfors den 12 februari 2003

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Paula Kokkonen /saml
vordf. Riitta Prusti /sd
medl. Tuija Brax /gröna
Klaus Hellberg /sd
Esko Helle /vänst
Gunnar Jansson /sv
Jouko Jääskeläinen /kd
Saara Karhu /sd

Marjukka Karttunen /saml
Jouni Lehtimäki /saml
Pekka Nousiainen /cent (delvis)
Heli Paasio /sd
Osmo Puhakka /cent
Pekka Ravi /saml
Markku Rossi /cent
Ilkka Taipale /sd.

Sekreterare var

utskottsråd Jarmo Vuorinen.